

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет комп'ютерних наук,
управління та адміністрування
Кафедра публічного управління та
менеджменту природоохоронної
діяльності

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: Політичні фінанси та фандрайзінг

Виконав студент групи _____ -
спеціальності 281 Публічне управління
та адміністрування, заочна форма
навчання
Корідзе Герман Сергійович

Керівник доктор екон.наук, проф.
Рубель Олег Євгенович

Консультант

-

Рецензент д-р екон.наук , проф. Степанов
Вячеслав Миколайович

Одеса 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет навчально-консультаційний центр заочної освіти
Кафедра публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
(шифр і назва)
Освітня програма _____
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Павленко О.П.

“19” квітня 2021 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

студенту _____ Корідзе Герману Сергійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Політичні фінанси та фандрайзінг

керівник роботи Рубель Олег Євгенович, д.е.н., проф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ОДЕКУ від “ ___ ” _____ 20__ року № _____

2. Строк подання студентом роботи 7 червня 2021 року

3. Вихідні дані до роботи _____

Статистичні дані, нормативні та правові положення щодо політичних фінансів України

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Порівняльний аналіз стану використання політичних фінансів в країнах світу та Україні; Формування моделей сталого використання політичних фінансів (на прикладі стран балтії); Оптимізація публічних фінансів громадянського суспільства

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 26 квітня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1.	Робота з літературними джерелами	26.04-01.05.21	90	A
2.	Робота над розділом 1 «Порівняльний аналіз стану використання політичних фінансів в країнах світу та Україні»	02.05-12.05.21	90	A
3.	Робота над розділом 2 «Формування моделей сталого використання політичних фінансів (на прикладі стран Балтії)»	09.05-21.05.21	90	A
4.	Рубіжна атестація	16.05-21.05.21	90	A
5.	Робота над розділом 3 «Оптимізація публічних фінансів громадянського суспільства»	24.05-03.06.21	90	A
6.	Оформлення роботи	04.06-05.06.21	90	A
7.	Здача роботи на кафедрі	06.06.21	90	A
8.	Перевірка на плагіат			
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)		90	A

Студент _____ **Корідзе Г.С.** _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Рубель О.Є.** _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	8
Розділ перший.	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ФІНАНСІВ В КРАЇНАХ СВІТУ ТА УКРАЇНІ	11
1.1 Нормативно-правове регулювання використання політичних фінансів в Світі	11
1.2. Адміністративне регулювання політичних фінансів в країнах ЄС...	19
1.3. Стан регулювання фінансування політичних партій в Україні.....	27
Розділ другий.	
ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ФІНАНСІВ (НА ПРИКЛАДІ СТРАН БАЛТІЇ)	36
2.1. Прозорість політичного фінансування в країнах Балтії	36
2.2. Державне фінансування політичних партій в країнах Балтії	50
2.3. Система контролю за політичними фінансами	58
Розділ третій.	
ОПТИМІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	64
3.1. Державне фінансування організацій громадянського суспільства: закордонний досвід та можливості впровадження в Україні	64
3.2. Узагальнення зарубіжного досвіду формування Національного фонду розвитку громадянського суспільства	73
3.3. Ефективне фінансування розвитку громад в умовах децентралізації влади	77
Висновки.....	83
Список літератури	85

ВСТУП

Актуальність теми. Важливим напрямком діяльності політичних партій є їх участь у виборчому процесі, адже вибори в демократичній державі – один з основних легальних шляхів здобуття політичними партіями державної влади, спосіб реалізації ними свого основного призначення – вираження політичної волі громадян у процесі формування та здійснення державної влади. Оскільки оптимальна модель виборчої системи в Україні ще не вироблена і потерпає від постійних змін, це відбивається на нормативному забезпеченні участі політичних партій у виборчому процесі. Таким чином, дослідження порядку і умов фінансування політичних партій та їх виборчих кампаній на даному етапі, визначення не- доліків вітчизняного законодавства, а також можливих шляхів його оптимізації викликає нагальну необхідність та зумовлює актуальність обраної теми. Проблема участі політичних партій у виборчому процесі не є новою для вітчизняної та зарубіжної юридичної науки, і, зважаючи на свою складність та багатоаспектність, знайшла своє висвітлення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних представників історико-правової, загальнотеоретичної та галузевих юридичних наук, зокрема: М. Дюверже, В.С. Журавського, В.І. Кафарського, О.Б. Ковальчук, В. В. Лапаєвої, М.В. Примуша, А.С. Романюка, Дж. Сарторі, В.М. Шаповала, Ю.Р. Шведа, О.П. Шумельди, Ю.А. Юдіна та ін.

Зі здобуттям незалежності Україна вступила в етап трансформації свого громадянського суспільства (ГС) від нерозвиненого радянського до сучасного європейського зразка, що характеризується значним внеском його інститутів у становлення демократії та соціально-економічного розвитку відповідних держав. Так, в економічно розвинених демократичних країнах світу інститути громадянського суспільства (ГС) формують значну частку ВВП та ВРП, сприяють зайнятості населення, є інноваційними, соціально відповідальними, беруть участь у бюджетному процесі. Вирішення означеної проблеми потребує

теоретико-методологічного та практичного обґрунтування дослідження фінансів партій та ГС і практичних аспектів їхнього функціонування.

Мета і задачі дослідження - формування методичних підходів і обґрунтування практичних рекомендацій з функціонування фінансів партій та інститутів громадянського суспільства.

Реалізація мети роботи обумовила наступні завдання дослідження: розкрити роль ГС у розвитку економіки і фінансів держави; визнаючи принципи функціонування політичних партій (ПП) та ІГС; поглибити підходи до обґрунтування джерел формування і напрямів використання фінансових ресурсів ПП і ІГС; визначити місце та роль фінансів ПП та ГС як складової фінансової системи держави.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом, перерозподілом і використанням централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів, що виникають у результаті створення та функціонування ПП та ІГС.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні й практичні аспекти фінансів ПП та ГС.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою роботи є інституційний, діалектичний, системний, функціональний і синергетичний підходи до дослідження фінансів ПП та ГС. Для досягнення визначених завдань використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: абстрактно-логічний метод, зокрема прийоми аналогії й зіставлення, індукції та дедукції, наукової абстракції, систематизації та логічного узагальнення.

Результати, їх новизна, теоретичне та практичне значення. У дипломній роботі досліджено та обґрунтовано сутність процесу фінансування політичних партій України.

Рекомендації щодо використання результатів роботи з зазначенням галузі застосування. Висновки та рекомендації роботи доведені до рівня

конкретних рекомендацій і можуть бути використані у практичній діяльності центральних та регіональних органів влади.

Перелік ключових слів: суспільні фінанси, фінанси політичних партій, фінанси інститутів громадянського суспільства, фінансові ресурси, витрати, ефективність фінансів партій та інститутів громадянського суспільства, політична корупція.

ВИСНОВКИ

1. У демократичному світі спостерігається тенденція до законодавчого регулювання процесу фінансування партій і виборчих кампаній. Європейська практика показує, що краще, якщо б це відбувалося за державні кошти з чітким відмежуванням бізнесу від політики і з можливістю спостерігати за надходженням пожертвувань на рахунки суб'єктів виборчого процесу. Сліпо копіювати будь-яку європейську модель було б нерозумно. Але інтегруючи чужий досвід, можна створювати свою, унікальну українську модель партійного фінансування.

2. При її впровадженні важливо враховувати кілька специфічних чинників: в якому стані знаходиться держ- бюджет в умовах війни і економічної кризи; платоспроможність громадян в тих же умовах; моральна готовність громадян фінансувати партії та їх кандидатів; бажання і політична воля самих політиків; наявність серед виборців попиту на популізм.

3. Прийнятий закон докорінно змінює умови ведення політично в Україні, поступово наближаючи їх до традиційним європейським практикам. Нові норми збільшують роль держави як регулятора у системі політичних фінансів, зменшуючи і нерегульованість в цьому секторі. Партії відтепер повинні стати повністю відкритими й підзвітними суспільству.

4. Прийняття закону – це лише перший крок на шляху до радикального зміни правил ведення політики в Україні. Необхідно продовжувати роботу за двома напрямками: імплементувати прийняті норми, а також скорочувати статті витрат політичних партій. В цьому напрямку особливу увагу слід звернути на загальноприйняті європейські практики обмеження політичної реклами та механізми непрямого державного фінансування партій (наприклад, надання рівного безкоштовного доступу до ефірного часу на державному телебаченні).

5. Громадянське суспільство створює значні економічний та соціальний ефекти у розвинених країнах світу, найбільш вагомими серед яких є значна частка у ВВП, створення оплачуваних робочих місць, володіння інноваційним та інвестиційним потенціалом. Для прискорення переходу українського ГС до розвинутого європейського зразка, який забезпечує досягнення цих показників, важливе значення має існування розвинутої мережі ІГС, які варто трактувати як добровільні, самоврядні організації формального чи неформального характеру, що об'єднують фізичних та юридичних осіб навколо спільної ідеї чи мети діяльності, відмінної від отримання прибутку. Фінансова спроможність зазначених інститутів – основа існування та розвитку такої мережі інститутів громадянського суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». –Розділ 3.-К.:1289 с. / <http://www.niss.gov.ua/articles/3143/> С. 579-584
2. Беззуб І. Фінансування політичних партій: зарубіжний досвід та Україна / І. Беззуб // Громадська думка про правотворення.— № 2 (187) 2020. — С. 3 -13.
3. Васильченко О. Фінансування політичних партій в зарубіжних країнах. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2008_6/11.PDF
4. Визначення з веб-порталу ACE Electoral Knowledge Network. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://aceproject.org/ace-en/topics/pc/pca/pca02/pca02a/default>
5. Джуган В. Членські внески як джерело фінансування політичних партій в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://vjhr.sk/archive/2016_5/part_1/10.pdf;
6. Експерти підбили підсумки політичного півріччя. – 2017. – 27 лип. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/eksperti-pidbili-pidsumki-politichnogo-pivrichchya>
7. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 у ред. від 26.11.2016. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14/page2>
8. Кустова С. Державне фінансування політичних партій як передумова демократизації суспільства. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1040>

9. Кустова С. Адаптація зарубіжного досвіду державного регулювання фінансування діяльності політичних партій в Україні. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/1_2019/5.pdf

10. Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю. Ключковського. – Вид. 2-е, випр. і доповн. – К., 2009. – С. 307–319

11. Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні заходи зміцнення довіри між державою та громадянським суспільством.– К.: Фенікс, 2011.– С. 146-148.

12. Основні висновки за результатами аналізу фінансових звітів політичних партій щодо використання коштів з Державного бюджету України / [Ком. виборців України]. . – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://cvu.org.ua/uploads>

13. Особенности налогообложения некоммерческих организаций в России и за рубежом [Горохов А.А., Емельянов А. С., Углицких О. Н. Клишина Ю. Е.] // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. – 2016. – №1 (11). – С. 58-59.

14. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо скасування фінансування політичних партій з державного бюджету).

15. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про політичні партії в Україні" (щодо відміни державного фінансування політичних партій). – Електрон. дані. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59943;

16. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 08.04.2003 Rec 2003(4) «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній» // Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права : Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / за ред. Ю. Ключковського. – Вид. 2-е, випр. і доповн. – К., 2009. – С. 481–485.

17. Фінансування політичних партій та виборчих кампаній. Довідник з фінансування політичної діяльності / International Institute for democracy and Electoral Assistance. – 2016. – С. 105.

18. Частина перша ст. 17–3 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 у ред. від 26.11.2016. – Електрон. дані. – Режим доступу: – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14/page2>

19. Anti-Corruption Report, Annex Latvia, European Commission, Brussels, 03.02.2014, – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2008_6/11.PDF

20. Financing of political parties : Recommendation 1516 (2001) . – Електрон. дані. – Режим доступу: [adopted by Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 22 May 2001]. – <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en>

21. Financing of political parties : Recommendation 1516 (2001) : [adopted by Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 22 May 2001] . – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16907&lang=en>

22. Funding of Political Parties and Elections Campaigns, a Handbook on Political Finance, IDEA, 2014.

23. GRECO Third Evaluation Round for Latvia. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2008_6/11.PDF

24. National Integrity System, «Society for Transparency – TI» (DELNA), 2011.

25. Public funding of parties. Do political parties receive direct/indirect public funding? / The Electoral Knowledge Network. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://aceproject.org/epic-en/CDTable?question=PC012&set_language=en

26. Segrety, G. Italy to abolish state funding of political parties / Giulia Segreti // Financial times. – 2013. – Dec. 13.

27. Thematic Review of GRECO's Third Evaluation Round, Yves-Maria Doublet, GRECO, 2012.